

ירושה במינויים ושררות

מבוא:

הנושא שבו אנו עוסקים, כבר הילכו בו נמושות ליקוטי בתר לקוטי, אולם אין בית מדרש ללא חידוש. ובסיועה דسمיה נחל בבירור מקחן של המינויים והשררות, שהייתה בו מקום להתגדר בו, בביורו וסידור הדברים, דבר דבר על אופני.

בראשית דברינו נקדמים לבאר משפטי גנדרי "ירושה במינויים ושררות" ותוקפם ההלכתי. וכמו כן יבוואר מיקום של דין אלו, אם שיכים הם לדיני הממוןות ויש לדון בהם דין הנחלה הרגילים של דברים שבממון, או שהם פרשה נפרדת של ירושת שררה. גם יבוואר סוגי ומיני השררות והחילוקים ביניהם בהגדרתם ובדיןיהם המסתעפים מזה.

عنף א'

מלאכתו של לימוד, ועל הבעלים לשאת בתמורה ולהציג לפועל את האפשרות לבצע מלאכתו. כמו כן בשරרה הרי בעל השರרה בנין רב ושות' מתחייב בשעבוד הגוף לעשות צרכי הקהל, והקהל מתחייב להעמיד לו תמורה, ולחתת לו את האפשרות לעשות בעולתו, וגם כשברב מורה צדק ודין ללא שכר, מ"מ יש לו בזה גם ניחותה לנפשית, ומפניו שנחשב זה לשכר כמו במתנה שנחשב למכר משום כן. והטעם שאינו בקנין הגוף, משום שאפי' ע"ע אין גוף קני, וב"ש מי שיש לו שרה על הציבור שהוא כפועל של הציבור, וה ציבור נחשים כבעה"ב שכירוה, שלא אמרינו בזה גוף קני. אולם, הסניף השני בגדרי בעליים – (קנין פירות) השימוש, קיים גם בשירה, והוא עצם השעבודים והמעשים שנעשים מצד

א. השיטה – מקורה ונדרה
תחילה יש לדון בגדרה של השיטה בנסיבות בעלות, האם היא כעין קניין לבעליה או רק שעבוד, וכמו כן יש לדון מי משתמש למי.

יש להזכיר בזה, דינה הבעלות בנכסיים יש בה ב' סניפים יסודיים: קניין הנוף, שהוא זכות הבעלים להעיבר, למכור, להקדיש ולהנحال לאח�. וכן קניין פירות, שהוא זכות השימוש התמידי לו הנכム מיעודה.

והנה השירה אין בה שם קניין, לא מצד השורר ולא מצד הנשרר, אלא הגדרת תוקפה הוא כעין פועל ובעה"ב שעשו ביניהם הסכם עבורה שחלים על שניהם שעובדים, על הפועל לעבד ולסיעם

לגוף אחר, ואילו לבאי כחן של המתחייבים, לא נשתעbara.

ומצינו בה"ג בשעבוד גבי מוכר שט"ח לחייבו שם חור ומחלתו מחול. וביאר ר"ת טעמא דהך מלחתא, משום שיש ב' שעבודים שעבוד הגוף וشعבוד נכסים. שעבוד נכסים ישנו במכירה, משא"כ שעבוד הגוף איןו במכירה, וכיון שהמל ששבוד הגוף פקע שעבוד נכסים. וחווינן העברה, כלומר שהמלוה איןו יכול להעביר את השעבוד הגוף בלבד, לאחרים. וכן להיפך מצד המתחייב, רהינו שהלוות אין מועבר שעבודו לאחרים, ואין משתעבד להם. וידועה קוש' הר"ן (כתובות מ"ד ע"ב מרפי הר"ף) וכן הוא בתומים (ס"י ס"ו סקמ"ג) שהקשו במת לוה ונפלו נכסים קמי יתמי היאך גבינה מנייהו, הא כיון דמת לוה פקע שעבוד הגוף ומילא פקע נמי שעבוד הנכסים, וכמ"ש ר"ת בטור שט"ח וחור ומחלתו והובאו דבריו קודם), ועי"ש ישובם. ועכ"פ חוות רישעבוד הגוף איןו בירושה. ומה שיישב שם התומים דבשיהוירש זוכה בנכסים, אף הוא משתעבד ועליו מוטל לפרווע כמו אביו הלוות. וזה שיקד דוקא בשעבוד הלוואה דיש גביה מנכסיים, משא"כ בשרדה, שהוא שעבוד הגוף גרידא ולא שעבוד נכסים, אף התומים יודה שהשעבוד הגוף איןו בירושה.]

נמצא לפי דברינו שהשרדה יש בה ממש שיבול לחול בה מכירה וירושה,

השורר והנשרר בפועל דהינו מה שמורי הנשר מהשורר ולהיפך.

ומעתה יש לדון לגבי זכות ההעברה של השורה והנחלתה שם נובעים מכך אין הנוף שיש לו בדבר, האם היא קיימת בשורה, מכיוון שיש לו בה רק בעין קניין פירות, אמנם קניין הגוף אין בה רק שעבוד הגוף כמו פועל ובעה"ב, וכן גבי קניין הפירות שהם השימושים הקיימים, ניתן להסתפק בהם אם נחשבים דברים ממשיים או שдинם שווה לדבר שאין בו ממש שאין מועיל בו הקנהה מבואר בשו"ע (ס"י ר"ב ס"א). וכן אין מועיל בו ירושה מבואר ברמ"א (ס"י רע"ז ס"ז).

ב. השורה – הסכם אישיל לא בא כי בכה ולענ"ד ה kaliushה נראה שהשרה למרות שהיא שעבוד הגוף בלי שעבוד נכסים, בין שבגופה יש ממש, א"כ יש לה את שני התנאים היסודיים של בעלות. ואף שבכל שעבוד כתוב הריטב"א (קידושין דף י"ג ע"ב) למ"ד שעבוד לאו דאוריתא, שהוא קניין להצאיין. הינו ככלפי השעבוד נכסים, שכן אין לו קרקע מסויימת שימושהבדת לו, אלא משועבד לו אחד מנכסיו, חשייב קניין להצאיין. משא"כ שעבוד הגוף, הרי יש לו תוקף גמור בגדרי הבעלים. ועי"ל עיל מروع א"א לומר שהייה בה קניין הגוף. אלא שמטעם אחר אינה ניתנת להעברה לבאי כחו, לא במכירה ולא בירושה, משום שעבוד הגוף איןו בר העברה ממש לגוף. משום שנוף אחד השתעבד

שנמשח דוד זכה בכתר מלכות. והרי המלכות לו ולבניו הוכרים עד עולם. ולא זכה אלא לבשרים לא תברת המלוכה מזור דוד לעולם. הקב"ה הבטיחו בכך שנאמר אם יעכו בניו תורה ובמשפטינו וגנו. ומקורו של הרמב"ם שהמלכות עברת בירושה הוא מהגמ' (בריתות דף ח' ע"ב, הוריות דף י"א ע"ב) אמר מר אין מושחין מלך בן מלך מൻן אמר רב אחא בר יעקב דכתיב למען יאריך ימים על מלכותו הוא ובניו ירושה היא. והא רכל השරויות ירושה היא, עי' בכס"ט שמקורו מהספר ישנינו הוא ובניו בקרב כל ישראל שם מת בנו עומד תחתיו ואין לי אלא זה מנין לכל פרנסיס ישראל שבניהם עומדים תחתיהן ת"ל בקרב כל ישראל בנו עומד תחתיו. ובتورת כהנים תניא ובנים לא היו להם לא אם היו להם בניים הם היו קודמין אע"פ שלא היו שוקלים באלוור ואיתמר.

ומבוואר בדברי הספרי דהאי פסוק א דמלכות הוא בניין אב לכל השירות שהם ירושה לבניהם, ומשמע דלאו לא הסבורא חיזונית אינה בירושה. ונראה הטעם בו כפי שכחינו רבשרה יש שעבוד הנוף גרידא, וא"א להעבירה לבאי כה. ואין לומר דמן הסבורא השורות בירושה, אלא שהוצרך הפסוק לאפוקי מהא דאיתא בבריתות (שם) דבחן גדול בן בה"ג בעי משיחה דכתיב והכחון המשיח תחתיו מבניו כי ככלומר החוא דמשיח הוא בה"ג ואי לא משיח לא הוא בה"ג, דהא הספרי למד מזה לכל פרנסיס ישראל דביהם אין דין

אלא שכיוון שאינה אלא שעבודה הגופן, לכך א"א להעבירה לבאי כה, אף שהנשררים לעולם קיימים, מ"מ כיון שמציד השורר לאחר מיתתו בטל שעובדו, אף מצד הנשררים בטל שעובודם.

ג. שורת מלכות – יסוד לכל השירות או דין מיוחד

אכן, אף שבנדרי הבעלים מבואר שהquia השתעבדות אישית אינה נשבחת לבאי כהו, לירושים ולquoות. מ"מ מצינו ברבבי הרמב"ם שפסק להלכה שהשירות עוברים בירושה ונלמד משרתת מלכות. וזה הרמב"ם (הלי' מלכים פ"א ה"ז) בשם עמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה. שנאמר ויקח שמואל את פר השמן ויצק על ראשו ויישקהו. ומאהר שמושחין המלך הרי זה זכה לו ולבניו עד עולם. שהמלכות ירושה שנאמר למען יאריך ימים על מלכותו הוא ובניו בקרב ישראל. הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגידיל. כמו שעשה יהודע ליואש. וכל הקודם בנחלת קודם לירושת המלוכה והבן הגדול קודם לקטן ממנו. ולא המלכות בלבד אלא לכל השירות וכל המנוין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם. והוא שהיה הבן מלא מקום אבותיו בחכמה וביראה. היה מלא ביראה אע"פ שאין בו יראת בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו. וכל מי שאין בו יראת שמיים אע"פ שהחמתו מרובה אין ממן אותו למינוי מן המנוין שבישראל. כיון

הרא"ש, הטור, ר"יו והבית יוסף. אולם אצטט לשונו הוחב למסקנת דבריו שם וועל': ולענין דין אין ספק דקי"ל בדבר השררות והמנויים הבן כמ' תחת אביו לאיש שר ושות' מאחר דעתה כן להרי שוכרנו ונם בתורת הנקים ובתוספתא דשקלם אי' כה"ג, מה גם שרוב הפסוקים ס"ל הבני הלא מה הרמב"ם זיל והסמ"ג והספר ווחינוך ומוחר"ט בתשובה והרשב"א בתשי' הביאו מורה"ם בא"ח, וכן הריב"ש בתשי' והhabi"ט פסקו בדברי הספר ושאר הפסוקים דקיים בשיטה זו ג"כ וכמו שיתבאר בסמוך, וננד כל הני רבותא סברת הריב"פ והרא"ש והטור ור"יו והבית יוסף בטל לגבייהו אף אם בפירוש איתמר בדבריהם, כל שכן עכשו שאין בדבריהם גילוי לזה ולא מפני שאנו מדבר על דבר שהשミニו דין אלן בנראה דלא ס"ל דברי הספר נעשה מעשה זהה ברור, עכ"ל.

ה. ירושת שרה אינה כדין ירושה דפרשנה חלות

ולפי שביארנו שהשררות יש בהם דין ירושה, עתה עלינו לבאר האם הוא סניף מפרשנה חלות או דין מיוחד שנלמד מפרשנה מלך.

ונראה דאף דהרמב"ם נקט בלשונו "וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה והבן הנדול קודם לקטן ממנו". מ"ט מצינו כמה חילוקים בין ירושת נחלה לירושת שרה: א. ישנו גם בירושה מחיים. וכן מבואר בשווית הרשב"א (ס"י

משיחת ואפ"ה יש בהם ירושה, ע"כ דמן הסברא ל"מ ירושה, ואיבא גויה"כ שיש ירושה. וכן היה תורתה כהנים מיירי מנדב ואביהו שעשו כווני הדעת ולא בעו משיחת, וגם בהם עלי קרא שיחיה בו דין ירושה. וע"כ כמו שתבנו.

וע"ע בשווית חקרי לב (או"ח ס"י ט"ז) שהסביר ג"כ שסבירא אין ירושה במיניהם, ולא מטעמינו, אלא בענין אחר. ותמצית דבריו הוא דבין בכח"ג בין מלך עלי גילוי שיחיה בוה דין ירושה, אלא דברי"ג יש כמה פסוקים שיש בוה ירושה, וסביר שם מודיע ציריך כל הפסוקים ולכך עלי פסוק לומר דברי משיחת, משא"כ מלך אי"צ משיחת, כיון שלא נתרפרש בו משיחת. עכת"ד.

ד. הסכמת הפסוקים שהמנויים והשררות ישנים בירושה

אחר שהבנו המקורות דמיינו נפיק דין זה, יבואר דاتفاق להלכה בן הוא הסכמה הפסוקים. ומשפט הבכורה הוא לרביבינו הרמב"ם (להלן מלכים פ"א ה"ז, והל' כל' המקדש פ"ד ה"ב); וכ"ה בשווית הרשב"א (ס"י ש'); ובריטב"א (מכות דף יג ע"א); ובשוויות הריב"ש (ס"י רע"א); ונפסק ברמא"א (חו"ט ס"י רמ"ח); וע"ע ברמא"א (חו"ט ס"י קמ"ט סל"א) ועי"ש בביאור הנגר"א (שם אותן ס"ט); ובמג"א (או"ח ס"ס ג"ג);

אולם עי' בשווית חקרי לב (שם) שחוכם בוה כיון דיש מהראשונים והפסוקים שלא הוכיחו דין זה, הלא הם הריב"פ,

שוה חלק מאית המלכות ע"י שמשמרם את המלוכה בירושה. וזה מוסיף באימת המלכות מצד שהבן מחונך למלכות מקטעתו וכן מצד שהבן הוא מגע הארי. ויש חובה של אימת המלכות והרבה דין נלדים מזה. במאמר המשנה בסנהדרין (פ"ב) אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו וכי' שנא' שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עלייך. וכן בגמ' יליף מיניה שככל הנאמר בפרשת מלך לאיים עליהם כמ"ש שום תשים שתהא אימתו עלייך, וכן בכ"מ נאמר מלך שמהל על בבדורו אינו מהול משום אימת מלכות. והג' ירושה זו היא מדין אימת מלכות, ומהמלכות למדים לכל השרותיהם בקרב ישראל שציריך שתהייה בהן דין ירושה משום איכות השורה, שלא יסור שבט ומחוקק מהן.

ולכן א"ש מדוע שונה משאר דין ירושות בזה שיירושתו מחייבים, משום שאינה בירושה ממש אלא ירושה זו היא משום שבירית איכות השורה ומלהדים אותה מחייבים. וכן ירושה זו היא רק לנדר הבנים משום שאם תיחלך המלכות, הא אין שני מלכים משותחים בכתה אחת, ואין בזה אימת מלכות, וזה היה עונשה של מלכות בית דוד שנחלקה. ולכן בת אינה בירושה שורה משום שאינה בת מלוכה. וכן מובן הא שלא ציריך שייהה מלא מקום אבותיו בחכמתה, משום דשבירית איכות השורה עיקר כיון שיורשו יכול ללמד, אבל עכ"פ בעי שייהה מלא מקום אבותיו

ש). ב. ירושת הנדרול בלבד, אף שהוא בגדר בדאי אפשר שאני, דהא לא ניתן לקrhoע המלוכה לעשרה קראים כשיש עשרה בניים, כיון שאין שני מלכים בכתה אחד. אכן לא מצינו שייהה ציריך לחשב בנגד זה בנכסי האב בדיני ירושה. ועוד שהרי ישם שרורות שהוא בצד חלוקה ולא מצינו ברמב"ם חילוק בזה. ג. ירושת הבית, דאף שאין בניים אינה ירושת, כיון שאסור למנות הנשים. עיי' שווית חקרי לב או"ח (ס"י ב"ג) שדן גבי בן החת או בעל בתו אם ישם בירושת שרורה. ד. ירושה לבן שאינו הגנו, ואפי' רק אינו מלא מקום אבותיו ביראה אף שמאלא מקומו בחכמתה אינו ירוש את השורה כמובואר בכתובות (דף ק"ג ע"ב), ונפסק ברמב"ם (שם ה"ה) במקום שיש מחלוקת דעתו משיהה אף במלך בן מלך כדאי' בגמ' הוריות (דף י"א ע"ב) וכבריתות (דף ח' ע"ב). ונחלקו הראשונים בטעמא דמילה, ודעת רש"י דפקעליה דין ירושה. משא"ב דעת הרמב"ם, עיי' שווית חקרי לב (שם ס"י י"ט) ובשווית אבנ"ז (י"ז ס"י ש"ב) קונטרס שש מעלות לכיסא) שהאריכו בחלוקת זו. ו. בן קטן לא היה בכלל ירושה זו אי לאו משום דחוינן שעשה בן יהודע ליוואש כמובואר ברמב"ם (להלן מלכים שם), ונם בחידושו זה תמהו המפרשים על הרמב"ם, מנא ליה דמדינה עשו כן.

ולפי הדברים האלה נראה לומר דין ירושה זו משום ירושת נחלות, אלא ירושה זו משום שימור שבט המלוכה,

הינו מדריני אימת המלכות, אבל לא מצד הנהלה, ולכן הוא פרשה בפני עצמה של ירושה מצד אימת המלכות, ולא נאמר בו והיה ביום הנהילו את בניו שמייניה למדים שאפשר להעבירנהנהלה. וכן אין במתנה בריא משום שאינו אפשר להול בוקני.

ו. אם מועיל בשורה מתנת שכ"ם ומצוות לקים דברי המת

אלא דבזה יש להסתפק גבי צוואת שכ"ם שתיקנו חכמים כדי שלא תיתרפ רעהו, ומועיל אף בחוב שאינו ברשותו. והנה לטעמא דאי' משום דעתיה בבריא, א"כ בזה חשיב ליתיה בכיריא. אכן לטעמא דהואיל ויורש ירושה, יש לדון אם חשיב הואיל ויישנו בירושה, משום שהמלכות וכל המונויים ירושה, או דלמא שזו פרשה אחרת של ירושה, ואין למדים ממנה. ועפ"ד הקודמים יראה שלא מועיל בזה מתנת שכ"ם, משום דירושה זו משום אימת המלכות הוא ולאך אין מועיל העברתה לאחר, הדעברה בעצם טבעה מנוגדת לאימת המלכות, ולאך בכח"ג לא תיקנו. וצ"ע.

ולענין אם אמרינו מצוה לקים דברי המת בשעהיר נהלו לאחר, נראה דזומה להא דנדנו הפסיקים אם מלך"ה בדבר שלא בא לעולם, עיי' בנה"ג (ס"ר נ"ב) שהביא פלוגתא בזה. ועי' מהנ"א (הלי' ו"ט ס"י ל') לנבי מלך"ה בדבר שאין בו ממש. והמ יש לדון להסבירים רביעי השלשה כדי שיצטרכו לקיים דבריו, דהכא לא שייך השלשה. ושםא

ביראה משום שנאמר במלך למען לימד ליראה את ד' אלקיו לשמר את כל דברי התורה הזאת לנו. ולאך א"ש דעת רישי' מדוע בשיש מחלוקת פקע ירושה זו, משום שכשיש עוררים בטלה סמכותו ושרתו, ופקע ירושה ובעוי משיחה. ואף לדעת הרמב"ם שלא פקע היירושה רק צריך לפרש סמכות מלכותו, הינו נמי משום דברין שיש עוררים צריך לפרש סמכות מלכות, כדי לחוק אימתו על הציבור. ומהЛОקתם היא בגדרי אימה של מלכות.

ו. שורה ומלכות בעי הסכמת הציבור

ואינה כהעברת נחלה ומתוך החיזון הזה נראה לענ"ד שהשרה אינה תלואה בידי המורייש בלבד או להלופין במלך אינו תלוי בנביה ובידי של ע"א בלבד, אלא בעי הסכמת הציבור בלבד. משום שאינה כשר ירושה שחיל בע"ב, אלא כלו משום אימת מלכות הוא, ואם אין בקרב ישראל פקע ירושה. וא"כ אינה ניתנת להעברת אפילו לבן בן בשחו ירושה שמויעיל העברת מבן לבן בשחו שכ"ם, כמובא ר' בש"ע (ס"ר רפ"א ס"א) ומקורו בגמ' ב"ב (דף קל ע"א במשנה ר' ר' בן ברוקה) ונלמד מכאן והיה ביום הנהילו את בניו, התורה נתנה לו רשות להנהיל. ולא מועיל צוואתו בשחו בריא אפילו בקנין, משום שאינה בר העברת, וכמו שאינה במכירה, אך אינה במתנה. והטעם שאינה במכירה, הוא משום שזה הסכם אישי של שעבוד הגוף, ואין ניתן להעברת. ומה דעתך שהמלכות ירושה,

ਮוכח שגמר דעתו, אבל בכח"ג לא צרייך, וצ"ע גם בזה.

חשיבות השלשה, כיון שאין שעבודם של הציבור בידו, הוא במושלך, דודוקא בדבר שבידו צרייך השלשה, כדי שהיה

ענף ב'

ט. מינויים קדומים –

מלך, נשייא, כה"ג ופרנס.

עוד יש לדון שבמינויים שבהם כבר נאמר דין ירושה החוכרו ד' סוגי מינויים. מלך, נשייא, כהן גדול ופרנס. ויש לעמוד על גדרם של מינויים אלו ומשמעותם, כיון שיש בכל אחד כמה וכמה דיןיהם, וכן כל משרה בלולה משרחות שונות.

ואחר העיון בדבריו חז"ל הפוזרים בש"ס ובמפרשיו הש"ס. הנה המלך והנשייא לבארה נראה בדבריו הרמב"ם והרmb"ז שהם עניין אחד, כמו"ש הרmb"ז (שמות כ"ב כ"ז) עה"פ ונשייא בעמק לא תאור רקאי על המלך, וכ"ה שם בספורנו, ואבן עזרא והרשב"ם וכ"ז וו"ל: ולא נתבאר אם יכנס בכלל הנשייא ראש סנהדרין גדולה שנקרה נשיא בגין סנהדרין (דף יט ע"ב), והרב ר' משה (עי' רמב"ם בס' המצוות ל"ת שט"ז ובהל' סנהדרין פב"ו ה"א) אמר שהו庵 בכלל האורה חז"ו, וכן נראה ממה ששאל רבינו יהודה הנשייא על עצמו בגין מה אני בשער וכו' (עי' הוריות דף י"א ע"ב), וא"כ יאמר לא תאור כל נשיא בעשׂהו ראש שורה על כל ישראל בין שתהיה השרה היה בא ממשלה מלכות, כי נשיא הסנהדרין הוא במעלה העליונה בשורת

ח. ירושה במינויים שונים.

הנה ראשית נקדמים בזה את סדר השתלשלות המינויים בישראל, כדי להעמיד ולכונן הדבר על מכונו. הנה כפי שכבר הבנו המינויים המוכרים בדברי הגמ' שנאמר בהם דין ירושה היו יותר כלליהם, דהיינו מינוי על כל ישראל בגין מלך וכח"ג שנזכר בגין הוריות וכבריתות, ונשייא שנזכר בשלתי כתובות. ובזה נתחדש דין ירושה, ושוב הביא הספרי (עי' לעיל) לחדר שף המינויים של כל פרנסי ישראל, שהם ממונים לפי מחוזות ועיירות, בהם גם נאמר דין ירושה.

ויש לעיין לגבי אדרמוריות אם ישנו בירושה ממשום שנחית חד דרגא שהו庵 מינוי של קהילה, שאינו בהכרח הקשור למחו או עיר מסוימת. אכן יש להזכיר שכיבום רבים האדרמוריות שיש להם קרייה או שכונה משליהם, שאו זה דומה ממש לדין פרנסי הקהלה. דמלול שגם בזה נתחדשה דין ירושה, בפרט לפי מה שהציגנו לעיל דמן הסברא אין במינויים ממש ירושה, ורק הבהיר להדרש בזה דין ירושה כיון דהוא שעבוד הגוף נרידא, א"כ מהיכי תהיה שיחיה בזה ממש ירושה. ועי' להלן.

למנותו פרנס על הציבור, היינו צורך להיות ת"ח אבל מינוי הפרש הוא מינוי של הנהגה).

היווא מדברינו שככל סוגי המינויים בכלל ירושת מלכותם בין מינוי של שליטון בין מינוי קדושה בין מינוי של תורה או של הנהגה, אכן לנבי מינוי רבנות ראו כמה גודלים למיחוי בה תיווא כדלקמן.

ג. ירושת רבנות שכונה או עיר לבארה לפי הרברטים הקודמים הרי נשיאות היא מינוי של תורה, וחוינן שנאמר בו שරדה במכואר בשלתי כתובות. אולם בשוו"ת חת"ס (או"ח סי' י"ב) האריך להוכיה דין אין רבנות משום ירושה, ומקורו מדברי מהרשד"ס (ו"ד סי' פ"א) שכ' דבחכם הממונה להרביין תורה או לדין לא אמרין שישנו בירושה, וכ"כ בשם הרמ"ע מפאנו דכל רבנות, רק מהלן הנשיא ואילך נהנו שבניהם קודמים, ע"י פ' י"ג דכתובות, עכת"ד. והביא דבריהם במג"א (או"ח סופ"י נ"ג ס"ק ל"ג). ולפ"ז הרבנות אינה בירושה. אלא שבשו"ת חת"ס (או"ח סי' י"ג) כי לחלק בין רב העיר לרוב מדינה, וטעמו דרב העיר הוא משועבד לקהיל לכל צרכיהם, אף שהוא ג"ב שר התורה, אותו מפני זה מגער גרע, הרי קמן מהלן ואילך אף שע"פ שהוא נשיא תורה, כיון שפטיך בהו ג"כ זכר למלכות בית דוד ירשו בניהם, ה"ג דכחותיה, משא"ב רב מדינה שעיקרו שהייה גדול

התורה. עפ"ל. ומשמע לדעת הרמב"ם והרמב"ן דהנשיא דומה למלך לנבי איסור קללה ולنبي קרבן נשיא. אולם נראה שבנדרכם הנשיא והמלך חלוקים בדברמב"ם (חל' מלכים פ"ד ה"י) כי שהמלך עיקר תפקידו לעשות משפט ומלחמות. שאינו ממש שרתת התורה. והרמב"ן (בקטע הנז' בסוף דבריו) כי שהנשיא הוא המעלה העליונה בשרתת התורה. ומוכחה מיניה שהמלכות הוא מינוי של הנהגה צרכי העם, אף שהמלך היה עוסק גם בענייני משפט. ואילו הנשיאות היא מינוי של הנהנת התורה. וכן מוכחה שמהולך דין ע"י בגמי קידושיםין (דף לג:) שהנשיא שמהל על כבודו כבבodo מחול משא"ב המלך. ולא שצ"ע דבגמי (שם דף ל ע"א) אי' שכשובר הנשיא עומד לפניו במלוא עניינו ואיינו יושב עד שישב במקומו, וילפין ממשה והביטו אחריו משה עד בואו האהלה, ומה רבינו דין במלך במכואר בכ"מ, וצ"ע. ואולי לנבי דיני קימה ילפין מלך, כיון שנפיק מכלל אב ב"יד מדמיין למלך, אבל לנבי מהילת כבודו יותר מיניה.

נמצא שמיוני המלך הוא מינוי שליטון, ומינוי הנשיא הוא מינוי של תורה. וענין בה"ג הוא אינו מינוי של שליטון ולא של תורה, אף שחויש המשפט על לבו, מ"מ עיקר מינוי הוא מינוי קדושה ובמ"ש החת"ס (שו"ת או"ח סי' י"ב). וענין הפרש הוא מינוי של הנהגה, שרוואנים ומנהלים צרכי המדינה או הקהילה. וואע"פ שמדובר בש"ס איזהו ת"ח שראוי

ח"ב ס"י ל"ב) וויל' ועד ירושת כבוח, וכי רבני החסידים שליטותם בתורת משורה כמו רב שבנו קודם, והלא ידוע שהק' ר"א ואביו הק' וליהה לא היו רבניים ורק מלחמת גודל קדושתם ויראותם נשמעו דבריהם לכל הניל, וינהו אחריהם ללימוד תורה ויראה מהם, גם נתנו להם נדבות לכביד ראייה, ושאלו מהם עצות כי היו בעלי רוח"ק בו' ומה נעשה אם הבאים אחריהם אין בהם קדושה זו מה ירשו לשאול עצה ודעת אין בהם בו' הנה מצינו למופת בוגון הרב הקדוש א"א רשבבה"ג מ"ה דוב בער ממעוריתש השair הגדולה להרב מברדייטש ומאור עינים והאור המאיר, וכן רבו הבעש"ט הניתן משורה זו לתלמידיו לא לבנו שהיתה קדושה זו, וכן רבינו הקדוש בעמ"ס נועם אלימלך הניתן המשרה לתלמידיו לא לבנו הנם שהיו קדושים, ולכן אין בה שום ירושה רק מעשי יקרבוו מעשי ירחקוו. עבל'.

אכן כל ענייני המינויים לבארה תלויים לפי הזמן כמו שכתו האחרונים לגבי ש"ז. ודור דור ודורשו דור דור ופרנסיו. ובזמןינו מצינו באדרמורו"ת ארבעה עניינים: א. מינוי שררה שיש לאדרמו"ר שררה על בני קהלה, אף שאינו בשורה של מלכות שפורץ גדר מבואר ברמבי"ם (פ"ד ופ"ה מלמכים) שבידו, ליתן מ"ס על כל העם לצורך מלכותו, ולוקח אנשים למלחותיו, ולוקח מבuali אומניות כ"מ שצרך ולוקח נשים ופלגשים, וכופה אנשים להיות שרים

בתורה. ומשמע דעת"פ הכריע דרבנות שאינה אלא מינוי של תורה אינה בירושה. אולם עי' בשד"ח (מערכת חוכה במצוות ס"י ז' אות י"ז) שסבירת המהרשה"מ נזוכה מבعلي אסיפות ה"ה הריב"ש, הר"ן, וב"כ המהראאנ"ח סי' ע, המהרשה"ך, המהר"י אדרבי סי' ס"ח וסי' קי"ו, הרב המבי"ט ומהר"י הלווי, וב"כ הכהנ"ג או"ח סי' נ"ג, ובורע אברהם סי' כ"א. וע"ע בחמשך דבריו (אות ל'ח) כי דהכרעת הפסקים שיש ירושה ברבנות ואין לומר כי"ל כהמהרשה"מ, משום שאין אמורים כיחיד נגר חכמי ישראל, אף שאינו היחיד לא כי"ל באיסור. אכן מנגד דעת החת"ם הני' שברב שעיקרו ללימודינו אינו בירושה. ועי' בשווי"ת שבה"ל (ח"ד סי' קב"ח) שמצדר שבזמנינו הרבניים אינם משועבדים לעשות צרכי הקהיל, רק להורות איסור והיתר וללמוד תורה, א"כ אף לשיטת החת"ם אין ירושה ברבנות שבזמנינו. וע"ע בקובץ תבונת אריה (ח"ג) מאמר בשם מ"ר הגאון ר"ג נוסבוים שליט"א שכטב שכיוון שהמג"א, הגרא"ז, המ"ב והחת"ם סוברים שלא נדחתה סברת המהרשה"מ והרמ"ע, והם גדולי הפסקים שעפ"י ינהגו בית ישראל, יכול שפיר המוחזק לומר כי"ל בותיהם. וב"כ בשווי"ת ארץ צבי להנחה"ק מקוזיגלוב הי"ד (סי' ק"ג) שמספק לא מפקין ממוחזק.

יא. ירושה באדרמורו"ת -

ארבעה מבואותיו

ידועים הדברים המפורטים שמובא בשווי"ת דברי חיים יו"ד סי' נ"ג והוא"

ודינא, ורק אם אותו מנהל וכיוב אינו הגון מבחינת מינויו, או שהוא פועל בהיפוך ממטרות המוסד והקהילה ומהגינה, הינו משום דחתם הרי דומה לכהילה שלקחה פועל שיספק לה שירותים שונים, שהריהו כור המספק שירותים שיש לו דוד גנד הקהילה בஸלקיים אותו, אף שהוא אחד מבני הקהילה. אמן מי ישתיך לקהילה ומי לא, זה תלוי בשורתו של האדמו"ר. ב. מורה דרך ומיעץ – שהאדמו"ר ממונה ליעץ לבני קהילתו, ולהורות רכם ברוחניות ובגשמיות. (ואף DIDOU דברי אחד מהאדמו"ים שאמר שאדמו"ר אין לו להורות דרך בגשמיות, מ"מ CIDOU בכל התקופות לא היו מבדילים בין הנשים והרות, והוא נועצים בו בשניהם). ג. רבנות – ישנו מהאדמו"ים שכתר הרבנות היה על ראשם, להנחייג ולהורות דעת כלב אנשיהם, וכן נהוג שמכבדים את האדמו"ר בסידור קידושין שהוא מינוי השיך לרבות, וציריך להיות בקי בטיב גיטין וקידושין. ד. מינוי בבוד – ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, לברך ראשון ולפתח ראשון.

יב. האדרמוריות – אם אפשר להניח ונהנה עתה באננו לדון דאף אם נימא רכתר תורה אינו בירושה כהפטוקים הסוברים בן כפי שתכתבו לעיל, ולכן חלק הרבנות שיש באדמו"ר אינו בירושה, וכן ברור שענין תפקיד ההוראות דרך והיעוץ שמוטל על האדמו"ר אינו בירושה מצד שני בדברים: האחד כפי שתכתב בשווית דברי חיים

ועוד. יותר מזה דבומני לא שיק כלל מינוי שיהיה בדוגמת מינוי המלך, משום שלהמלך בעין ב"יד של ע' זקנים וע"פ נבי אמרobar ברמב"ם (להלן מלכים פ"א ה"ג) (ועין באחרונים אי בעין שנייהם יחד או דסני בבי"ד של ע"א אמרobar רפ"ב מסנהדרין דוחביר שם רק ב"יד של ע"א, ועי" בספריו פ' שופטים לא הווער רק נבי ולא ב"יד של ע"א). אף בדברדי (להלן מלכים פ"ג ה"ח) אמרobar דסני בהסכם הציבור גרידא ולא עי נבי וא"ד אלא שלא בהסכםם, מ"מ אמרobar ברמב"ם (שם פ"ד ה"י) שאין מולכין מלך אלא לעשות משפט ומלחמה, משמע שיש תנאים להעמדת מלך. וכיום אף דתנאי ד"משפט" קיים בין אם נבאר משפט המדרני (ועי בשווית אבנ"ז י"ד ס"י שי"ב קונטרס שש מעלוות לכטא אותן מ"ה – נ"ג בארכות לחילוק על הר"ן בדורשטי). אולם תנאי דמלחמה ליכא האידנא, דאף דמצינו אחד שיש לו סמכות משפטית של כל הציבור, אבל אין לו סמכות לקבוע מלחמה, ולכן מ"מ יש לו שרה לעניין בישראל. אבל מ"מ יש לו שרה לעניין קביעת תקנות בקהילה, וסילוק אנשים שאינם הוגנים מהקהילה ללא דין ודין, וזה איננו מדין הփקר ב"יד הփקר, אלא מדין הסכם הציבור להנחות בו, تحت לאדמו"ר זכות ניהול בלעדיו לתכנן פרצות, ולקרב ולח רק אנשי למסגרת הקהילה, ואף שלגביו סילוק מנהלי מוסדות וכיוב מעובדי הקהילה אין לו אפשרות לסלקם ללא דין

דבשיות חק"ל (שם) גבי ש"ז כ' דכיוון שעיקר מינווי מושום הנאת ממון, וכותב שהוא מן המפרנסות שא"צ ראה, שם לא היה במינווי זה שבר הרבה אינו נמצא כ"ב לעמוד בשירות זה, וא"ב אף דאית בה נמי בכבוד ושררה לבארה هو ללא חשיב. אף דבכחן גדוֹל נמי יש בו הנאת ממון דכתיב גדוֹל משל אחיו, עיקר מינווי הוא הכבוד והשררה. ולכ"ח השיב הנאת הממון מילתא זוטרתי, והוכיה בן ממשוח מלחהה מבואר בוגם יומה (דף ע"ג ע"א). ומ"מ באדמורו"ת אין לומר דעתך היא ההנאות הנלוות, אלא ודאי עיקר העיקרים הוא המינו של התנהנה והשררה נהרא נהראوضטיה, וכל אחד יש לו קלה ותקנות ומהנים, ולכ"ח ישנה בהנחלתה.

ג. ירושה – מצד המנהג
עוד יש להוסיף בזה דף אי נימא שעיקרה אינה בהנחלת או מושום דעתך תלוי בקדושה כמו שכותב הדבר כי חיים או מושום דחוּ משועבד לקהיל והוּי כשביר, ולכ"ח אינו בירושה. מ"מ יש להורישו מצד המנהג, ובכח"ג אולין בתר מנהג לכו"ע. ועי" ב��בץ תבונת אריה (שם) שהביא דהמן הגד בזמנינו שוקני וחשובי העדה הם הקובעים על הנחת החסידות, ובהמשך כתוב שהרבבה הצרות המנהג שמנים בכמה מנהיגים בשיש פילוג בצדורה. ועי"ש שמציען להרמ"א יי"ד ס"ר רמ"ה סע"י כ"ב ובמקום שיש מנהג לקבל רב על ومن קצוב או שמנาง לבוחר למי שירצזו הרשות בידם. עכת"ד.

(שם) דזה נועל מצד קדושתם ואני בירושה. ועוד מושום דהיעוץ לכל דורך מבני קהילתו משוויחו כעין מה שכותב החת"ם (ישו"ת או"ח סי' י"ג) לנבי רב העיר שהוּי משועבד לצרכי הקהיל, ואף דהחת"ם הסיק דמשום שימוש משועבד לקהיל ישנו בהנחלת משא"ב ברב המדינות, ולא החשיבו כפועל דאיו בירושה. מ"מ נראה דכוונתו דיש לו מינווי שאינו של תורה, כלומר מינווי בכבוד הוין לרבענותו, ולא רק חלק השעבוד בזה שעושה לקהיל צרכיהם דזה דין פועל ואני בירושה, ודוק). והוא כעין שביר שדרמי שבירותו מוטלים על בני קהילתו שמספקים לו מעמדות ופדיונות. וכמ"ש בשו"ע (חו"מ סי' שכ"ט ס"א) גבי מקבל שדה מחבירו ומת, ומכוורו בב"מ (דף ק"ט ע"א) גבי האי שתלא דשביב, ועי"ש בראש"ש (פ"ט סי' ל"ז) שלא חשב ממון להורישו לבני. והביא שם מהרמ"ב"ס והגאנונים דכן הדין בשותפים או מתעסקין בשם אחד מהם, וכ"ד הר"ן והרמ"ב". ועי" ב"י (חו"מ סי' קע"ז) שב' שכ"ד הריטב"א ורבו הרא"ה, ועי"ש שהביא דהמרדי הביא בשם ראשונים להסתפק בזה, אכן העיקר שלא שבקין פשיטות כל הני רבותא מושום ספיקין שלהם. אולםAuf"כ יש לקבע בזמנינו לאדמורו"ת דין הנחלת, מושום דפתיך ביה השררה ומינווי הכבוד שתחת שרביטו שאלו ננהלים. וכעין זה ב' החת"ם (שם) גבי רב עיר דישנו בירושה, מושום דאיו רק בתר תורה, אף שהוא גם ת"ח לא גרע במה שהוא גם ת"ח, והג"נ לא גרע במה שפתיך נמי מינוים שאינם ננהלים. ואף

יד. העולה לדינא:

א. כל המינויים של שלטון או שרדה בגין מלך, נשייא, בהן גודלֶן, פרנס, ראש הקהיל, גבאי צדקה, ספרא דידיינן וכדו' בין שמת בעל המינוי או השרצה הרי הם ירושה לבנו ובנו עד עולם?

ב. הסבירו הפסיקים דאף במינויים של כבוד שאינם שרצה ישנים בירושה?

ג. ירושה ברכנות תורה ודיינות, דעת הרבה מהפסיקים שם מינוי של תורה בגין רב, דיין, ר"מ, מגיד ובודאי ישנים בירושה לבנו ובן בנו עד עולם. ויש חולקים משומש שכתר תורה אינו בירושה. ויש מי שאומר שאם ממלא מקום אבותיו ביראה ולא בחכמה אינו בירושה, אבל אם ממלא ביראה ונגט מעט בחכמה ישנו בירושה. ויש מי שיחילק בין רב עיר דמיוני עובר בירושה משום שעיקרו הוא השعبد לצרכי הקהילה, ואילו רב מדינה שעיקרו שהוא הדור בתורה² ואין דנתן הכלל עליון אינו בירושה.

ד. להלכה אין הכרעה בפסקים אם רכנות ישנה בירושה, אלא שבזמנינו ברוב מינויי רכנות מתנים שהיה לו ולא לזרעו, ואעפ"כ אם הבן ראוי, נהנו למנות בנו אחריו.

ה. ראש ישיבה – יש בויה כמה אופנים – אם היישיבה הוקמה על ידו, יש לו בעלות על הישיבה, הרי בנו יורשו. אולם אם היישיבה היא בבעלות אדם אחר, והוא רק מכחן בראש ישיבה, נראה דתלא אם עיקר מינוי הוא של תורה, הרי דיןינו ברכנות וועי' לעיל לגבי הכרעת ההלכה ברכנות אם ישנה בהנחלתה, ואם עיקר מינוי הוא הננתן הישיבה והכונתה, הרי הוא כמו מינוי של שרצה ויישנו בירושה. ואם עיקר מינוי הוא מינוי של תואר בלבד, שהיה נשיאותו, אבל אין עיקרו לא משום הרבצת תורה ולא משום הננתן, יש להסתפק³.

ו. אדרמורא"ת – כבר הזכיר בעל הדברי חיים⁴ שאין ירושה באדרמורא"ת – אכן הסכמת פוסקי ומניינו שהאדמורא"ת ננחלת. אלא שיש בויה כמה אופנים: לא מיבעיא באדרמורא"ר שבבעלתו מוסדות ואפילו שהם נכסי הקדרש, מ"מ האדרמורא"ר נקרא אפוטרופוס עליהם] והאדמורא"ר מנהיג המוסד ומתפרקם כל צרכי סיפוקו מן המוסד, שאו ודאי ישנו בהנחלתה. אבל אףלו אדרמורא"ר שאין לו מוסדות רק קהילה נס ישנו בהנחלתה, משום שהאדמורא"ת בומניינו כוללת מינוי שרצה, כבוד, תורה וקדושה⁵, ולכך אף שמשום מינוי חדשנית אינה ננחלת, אולם משום שאר הדברים דפתיכי בה הרי היא ננחלת. אולם אדרמורא"ר שאין לו מוסדות, ואין לו קהילה ורק מफאת קדושתו מתקבצים אליו, אינו בהנחלתה.

ז. כמו כן הסבירו פוסקי ומניינו שמנาง הקהילות שהאדמורא"ת ישנה בירושה. וכל זה בהניחס המורייש בן אחד אבל הניח שני בנים או כמה בנים, אם יש בשני מבנים שונים, במקום חלוקה [בגון שהמוסדות נמצאים בשני עירות או בשני מבנים שונים], במקומות מחולקת נהנו לחלק הירושה ביניהם⁶.

ת. שוחט ובודק (שׂו"ב), סופר, מוהל, בעל תוקע²³, חברא קדישא²⁴ וחוזן (שׂו"ז), אם פעולתם נעשית בחינם ישנים בירושה²⁵, אבל אם פעולתם נעשית בעדר שכיר, כיון שאינם אלא מצד הנאת הממון, אינם בירושה²⁶. אולם דעת רבים מהפוסקים לגביו חוץ ולפאוורה ה"ה בעל תוקע²⁷, שנחשב שරחה, ושוננו בירושה²⁸. ולענין הלבנה יש להזכיר בחוץ שישנו בירושה, כיון שהוא ספק תורה הולכים אחר המהמיר, וכן כיון שהמחמיר לא הפסיד, יש לנוהג כן²⁹. אבל בשאר מינויים הנוכרים, צריך עין למעשה.

ט. וכל זה במקום שאין מנהג במינויים ושררות, אבל במקום שיש מנהג הולכים אחר המנהג אפילו בש"ז וכיוצא בו.

טו. תנאי הירושה:

בירושת המינויים והשררות ישנים ארבעה תנאים (מהם תנאים שונים בחלוקת) שמעכבים את החנלה.

א. לכתילה צריך שיהיה הבן או היורש מלא מקום אבותיו או מורישו ביראה ובחכמה, ואם ישנו בדברים אלו הרי הוא קודם אפילו לנגדלים ממנו בחכמה וביראה³⁰, ובדיעד בשמלא מקומו ביראה שני, אכן אם מלא מקומו בחכמה ולא ביראה איןו יורשי³¹. ויש מי שהסתפק באופן שהndl מ מלא מקום אבותיו ביראה, ודקמן מלא מקומו ביראה ובחכמה אם נדחה הנדל מפני הקטני³².

ב. שיהיה בקרב ישראל, דהיינו שתתיה הסכמת הציבור למינוי, משא"כ כשייש מחלוקת אודות מינויו. אולם יש שדייקו בדברי הרמב"ם שאין תנאי זה מעכב, אף כי יש מתנדרים למינוי ישנו בירושה³³.

ג. נסתלק הממונה או בעל השರרה מינויו משום שימוש שמעל במינוי בגין הרבה שהיה לו טעויות בהלכה וכיו"ב, או מחמת שיצא לו שם רע, אינו מנהיל מינוי לבניו.

ד. התנו עם הממונה או בעל השררה שמנויו הוא רק לימי חייו, התנאי קיים ואינו עבר בירושה.

טו. סדר המשמש

א. ירושה זו ננחלת לכתילה לבן הבכור, ואם אין ראי עיי לעיל באות י"ד כלל, הראיין או שאינו רוצח, יורש הבן הנדל מהנותרים³⁴, ואם אין בניים או שכולם אינם ראויים או אינם רוצחים³⁵, יורשו בני בניים, ואם אין בני בניים או שאינם ראויים, יש אומרים שיירשו התנו או בני בנותיהם³⁶, ויש חולקים שאין החתנים ובני הבנות בכלל הירושה, כיון שלבת אין ירושה, אין גם לבאים מבחיה ירושה³⁷, אלא הירושה עוברת לאחים, והndl נדול קודם.

ב. הניה המוריש בן לבנו הנדל נכלומר נבד – ובגון שהאב מת או אינו ראוי או אינו רוצה במינוי ובן קטן, בני הקטן קודם לנכדו אשר מבנו הנדליב.

ג. אם הבן קמן משמרים לו את הירושה עד שיגדל, וממנין אחר במקומו שישמור ירושתו, ויש האומר שאין משמרים את הירושה לקמן אלא למלך^א. ד. ירושה זו, כתבו הפסוקים שאינה ניתנת לאחרים מחיים^ב. ולענין הנחלה לבן אחר במקום הבכור, יש מי שמסתפק בזיהו^ג.

^a עי' בשד"ח (מערכת חזקה במצוות ס"ז) הביא שדעת ה"צ" זירושת כה"ג אינה ירושה ממש, וזהה את דבריו. ^b כן הוא ברמב"ם (היל"ג פ"א ה"ז וכלה"ל כל המקדש פ"ד ה"כ); ובשות"ת הרשב"א (ס"י ש'); ובריטב"א (מכות דף יג); ובשות"ת הריב"ש (ס"י רע"א); ונפסק ברמ"א (יו"ד רמ"ה); וע"ז ברמ"א (חו"מ ס"י קמ"ט סל"א) ועי"ש בביבור הגרא"א (שם סקק"ט); ובמג"א (או"ח ס"ס נ"ג); אף דשאар הפסוקים והראשונים לא הזכירו דין זה, עי' בשות"ת חקרין לרב (או"ח סי' ט"ז) שכ"א דאך ששאар הראשונים לא הזכiro זה מ"מ קייל' כחרמב"ם, וכ"כ בשד"ח (מערכת חזקה במצוות ס"ז) אותן י"ב בד"ה איזון לפיקפק) כמו"כ.

^c עי' בשות"ת חקרין לרב (או"ח סי' ט"ז) שהביא בשם עשרה פוסקים קדמוניהם שלא בעי שררה אלא אפילו במקום שיש קצת גדולה וכובדו יישנו בירושה.

^d כ"כ בשות"ת המבי"ט (ח"ב סי' ר' וש"ט) בכמה ספרים שהביאו בשם מוהרמ"ט; וכ"ה בשות"ת מהרש"ר (ח"ג סי' מ"ז); וכ"ה בשות"ת דברי ריבות (ס"ח ס"ח); וכ"מ בשות"ת דברחים (יו"ד סי' נ"ג וחו"מ ה"ב סי' ל"ב); וכן בכתסה"ג (או"ח סי' ג"ג האב"י) שכחוב בין השורות שি�נסם בהנחלת גם הכלם.

^e עי' שות"ת אגרות משה (חו"מ ח"ב סי' ד') ומשמות דבריו שמאיד שייעור יישנו בירושה. ^f עי' בשות"ת ברכות מים (דף קנ'ז) שמיירין בזה.

^g כ"כ בשות"ת מהרש"ד"ם דמיוני של תורה והוראה ורבנותינו איינו בירושה ממש שכתר תורה הוא הפקר; והביאו המג"א (או"ח ס"ס נ"ג) וכן הביא דברי הרמ"ע מפנויו שלא הורישו כתהר תורה לבנייהם אלא הנישאות מוהל ואילך, עי' בעשרה מאמרות של' שניטלה המלכות מבני דהמע"ה לגמרי, אך הנהיגו מהלך ואילך למתנות נשיא תווה מודע זוד המע"ה לקיים לא יstor שבט מיהודה, ממש'ה היה להם מן אז וולאלה בירושה מטעם מלכות לא מטעם תורה. ועי' בשות"ת הח"ט (או"ח סי' י"ג) שהכריע במוות.

^h כ"כ בשות"ת שו"מ (מהדו"ק ח"ב סי' י"ז) אחר שהביא דברי מהרש"ד"ם והרמ"ע מפנויו כי דכל דבריהם הוא דוקא כשהן הבן בחכמה כלל, וכך לא יתכן למונתו רב כשאינו ידע כלל, אבל כשישנו קצת בחכמה יישנו בירושה אף שיש גודלים ממנו; וכ"כ בס' ברכות המים ה"ז בשד"ח (שם אוות ל').

ⁱ שות"ת חותם סופר (או"ח סי' י"ג) וטumo דרב העיר הוא משועבד להקל לכל צרכיהם ואף שהוא ג"כ שר התורהatto מפני זה מגער גרע, הרי קמן מהלך ואילך אע"פ שהוא נשיא תורה כיוון שפטיך בהו ג"כ זכר למלכות בית דוד ירשו בניהם ה"ג בדוכותיה.

^j עי' בשד"ח (מערכת חזקה במצוות ס"ז אוות י"ז) שבסורתה המהרש"ד"ם נעוצה מעבלי אסופה ה"ה הריב"ש; והר"ז; וכ"כ מהראב"ה ח"ב ע'; ו מהרש"ך; ומהראב"ה ס"י קי"ז; ו מהר"י הלוי; וכ"כ הכהנה ג"ז סי' נ"ג; וזרע אברהם סי' כ"א. וע"ז בהמשך דבריו (אות ל"ח) כי דהכרעת הפסוקים שיש ירושה ברבנות ואין לומד קי"ל דהמהרש"ד"ם משום שאין אמורים נגד חכמי ישראל, ואף שאיןו יחד ל"א קי"ל באיסורא. אולם מנגד עומד לנו דעת החת"ס הבנו שברב שעיקרו ללימוד אינו בירושה, ועי' בשות"ת שבה"ל (ח"ד סי' קכ"ח) שמצד שבזמנינו הרבנים אינם משועבדים לעשות צרכי הקהלה, רק להורות איסור והיתר וללמוד תורה, א"כ לשיטת החת"ס אין ירושה ברבנות שזמנינו, וע"ז בקוצץ תבונת ארוי (ח"ג) מאמר בשם מ"ר הגאון ר"נ נסובים שליט"א שכחוב שכיוון שהmag"א וגר"ז והחת"ס סוברים שלא נדחתה סבורת המהרש"ד"ם והרמ"ע, והם גודלי הפסוקים שעד"י נהגו בבית ישראל, יכול שפיר המוחזק לומר קי"ל, וכ"כ בשות"ת ארץ צבי להגה"ק מקוזיגלוב ה"ז סי' ג' שמספק לא מפרקין ממש.

^k ואף דכתבנו לעיל סעיף ב' דמיוני של כבוד יישנו בירושה, שמא הינו כשהמיוני הוא מנייני בפועל שיש לו תפקיד שמוטל עליו לעשותה, אבל כשהוא רק בתואר שמא איינו בירושה.

^l בשות"ת שלו (יו"ד סי' נ"ג וחו"מ ה"ב סי' ל"ב) וזה לע"ז ירושת כבוד, וכי' רבני החסידים שליטותם משרה כמו רב שבנו קודם, והלא ידוע שהק' ר"א ואביו הק' זלה"ה לא היו רבני ורב מחמת גודל קדושתם ויראתם נשמעו דבריהם לכל הארץ, וינהו אחורייהם ללימוד תורה ויראה מהם, גם נתנו להם נדבות לכבד רראי ה', ושאלו מהם עצות כי היו בעלי רוח"ק כו' ומה נעשה אם הבאים אחורייהם אין בהם קדושה זו מה ירשו לשאול

עזה ודעת אין בהם כי הנה מצינו למופת כגון הרב הקדוש א"א רשבכה"גמו"ה דוב בער מעזריטש השאיר הגדולה להרב מברדייש ומאר עינימ וואר מאיר, וכן רבו הבעש"ט הניח משרא זו לתמידיו לא לבנו שהיה קדוש ה', וכן בינו קהדורש בעמ"ס געם אלימלך הניח המשרה לתלמידיו לא לבניו הגם שהיו קדושים, ולכך אין זה שום ירושה רק מעשיין יקרבוهو מעשיין ירחקוهو. עכ"ל.

^ג כלומר שניי שמצויד מינוי קדושה שבו אנו בירושה דברי בעל הדברי חיים ממש שמה נעשה שאין בו קדושה זו, ואולם יש במינוי זה מינוי שורה או כבוד, וכן מינוי תורה ממש שמנาง האדרמור"ם לסדר קידושין לאג"ש שליהם, ואין הכרעה לגבי מינוי רבנות אם הוא בירושה.

^ד עלי בשד"ח (מערכת חזקה במצאות סי' ז' אות נ"ג ונ"ד) לגבי שני מלכים משתמשים בכתר אחד שיש מי שכתב שאין לרבי להסיג גבול רעהו, דמה ל' קטלה כולה מה לי קטלא פלא, אולם יש לקיים המנהג עפ"ד דברי החת"ס לגבי הסגת גבול ברבנות שיש לחלק דזוקא בזמנם שהרבנות הייתהAMILA, ולא קיבלו הרוב לבוא במקום שיש רב אחר ואין בו ממש הסגת גבול, משא"כ בזמןינו דהרב עוקר דירתו ממקוםו, והרב הווי כפועל גמור, ואליו הוא נושא את نفسه, אין להסיג גבולו, ולפי הדברים האלה נמצא הדאדרמור"ת הוא מידי דמלילא ואני כפועל שלו שאליו נושא نفسه, ולכך מותר לשנות מפני השלום ולהלך האדרמור"ת בין הבנים. ועיי' קובץ ארי ח"ג מאמר ממ"ר האגר"ן נוסבומים שליט"א הובאו הדברים לעיל ענף ב'.

^ה עלי שד"ח (מערכת חזקה במצאות סי' ז' שהביא שיש מי שכתב דברtal תוקע אינו בירושה כי שם האירושים לא יוכל לתקוע, ותמה ע"ז השד"ח דמן"נ אם יודעים ירשו ואם לאו לא יירשו.

^ו עלי בשו"ת משפט שמואל (ס"ג נ"ג) שמייר בודה.

^ו עלי שו"ת חקרי לב (או"ח ס"י ט") דמשמעו בראשית דבריו דיש חסרון נוסף בש"ץ שהוא לא מינוי של שורה אלא מינוי של כבוד שאין בו שורה ובאיו שכן נראה בספר משפט שמואל (ס"ג נ"ג) דליך ל"מ בש"ץ ירושה, אולם בהמשך דבריו הוכחה直达' במוני של כבוד יש ירושה וכן מבואר בתו"כ בברמ"ט, ובאיו שם הכל פוסקים הסוברים לכל מינויים שבישראל דעתה בה קמת גדרה וכבוד בנו יירשו.

^ו כ"כ בשו"ת חת"ס בדעת הרשב"א (ס"י ש') שהזון אינו בירושה ממש דהוא מינוי של קדושה כמו כה"ג דלולא קראינו בירושה; וכ"כ בשו"ת זרע אמרת (או"ח ס"י ט') שאין ירושה בחזנות, ועיי' בשו"ת חקרי לב (או"ח ס"י ט"ו) דרפיא בידי דהרשב"א; וכ"כ בס"ד דבר שמואל (הביאו השד"ח) דמספקא היה להרשב"א.

^ו שד"ח (מערכת חזקה במצאות סי' ח' אות ב' והלאה) הוכחה דכוונת הרשב"א להיפך, דבאמת מצד הדין חזן ישנו בירושה, רק דעת המנהג הוא להיפך שאינו עבור בירושה או מנega מבטל הלכה, וכו' דכח'ה בשו"ע הגראש"ז (או"ח ס"י נ"ג); ובשו"ת צ"צ (לייבורויטש) (או"ח ס"י כ"א); וכו' בבסנסה"ג (או"ח ס"י נ"ג הגב"י) והוא כל שרה הון מלך או חכם או חזן או שוחט או מוהל או גבאי אם יש לו בן מלא מקום אבותוי; וכן מפורש בדברי הריטב"א בשם הרמב"ן והרמ"ה (מכות דף יג.) דחזן ישנו בירושה; וכו' ה' בשו"ת התשב"ץ (ה"ג ס"י ז'); וכו' ה' בשו"ת גינת רידים (י"ד כלל ג' סי' ז'); וע"ב בשו"ת משנת ר' אלעוז (ה"ב או"ח ס"י א') שאסף וקייבץ כל הפוסקים זהה ותו"ז שכיוון שהרשב"א והנכנה"ג והברכות המים והתשב"ץ והמבי"ט והגנית ורדים והריטב"א בשם רמב"ן סבירא ליה הכא קייל', ואף בשו"ת דבר שמואל (ס"י מ"ז) הסתפק בזה, אין ספיקו מוציא מידי ודאן של אלו הפוסקים, וכ"פ בחק"ל שבספק פיקוק לחומרה, ויישנו בירושה.

וטעם זה חשיב שורה - עלי בשו"ת גינת ורדים (שם) זל' ממש בזון יש בו ממש השיבות דהוי כסדרור בין הקהיל לאביהם שבשים, ובס' צפיחית בדבש (ס"י ה' הביאו השד"ח שם) כי' דמשום זה חזון שצעריך שייה בו מעלות שייה ביתו ריקם מעברות, ושלא יצא יעלו שם רע בידותו, יש בו ממש כבוד, דעת"י שמננים אותו כש"ץ הר יש בו מעלות הללו. ולענין קוש' השת"ס הא דבעי קרא בכה"ג דמוכה מניה דשרה של קדושה אין בו ממש ירושה, עלי בשד"ח (שם אות ז') שהביא כמה ישובים בזה.

^ו כן הביא בשד"ח (מערכת חזקה במצאות סי' ח') משו"ת גינת ורדים (י"ד כלל ג' סי' ז') בשם ס' דברי חפץ.

^ו שו"ת חת"ס או"ח ס"י י"ב.

^ו דברים אלו מפורשים בגמ' כתובות (דף ק"ג ע"ב); וכ"פ הרמב"ם בהל' מלכים (פ"א ה"ז) וזה: והוא שייהה הבן מלא מקום אבותוי בחכמה וביראה, היה מלא ביראה אף שאיןו מלא בחכמה מעמידין אותו במקומות אביו ומלמדין אותו. וכל מי שאין בו יראת שמיים אף שחכמתו מרובה אין מןין לו מינוי מן המוניין שבישראל.

^ו שו"ת חקרי לב (או"ח ס"י ט").

^ו ובוקוץ' תבונות אריה (ה"ג ע' כס"ט) הביא האגר"ן נוסבומים להכריע דבטלה ירושה וכו' דאף שבשו"ת אבן"ז י"ד סי' ש"ב) כי בדעת הרמב"ם שיש מחלוקת חייבם להשלים ולמנתו אלא דבעי מישחה, הרי כי בנו השם

משמעותו, והביא שם מעשה רב שפסקו כן הגאננים מקטנה בעל ישועות ישראל והганון הנפשי, וכן אין לו פקע ירושתו, וכן הסיק שם באו' כ"ט ע"יש.

^๗ עי' בחק"ל (שם סי' ט"ז) שכח דלקת היל ירושה זו ניתנה להבכור, אכן מבואר ברמב"ם דאף כשאין בכור מצאה בגודל, ועי' ששביקש מקורי והביא בשם שות' זרע אברהם (חו"מ סי' כ"א) של' דמוקרו במצאות יבם שמצוותו בגודל, ודחה ראייה זו, ובאי' ראייה מגמ' כתובות (שם) ובהוריota (דף י"א ע"ב) גבי יהוקים. ^๘ לגבי אינו רוצה, עי' בשוח'ת אמריו יושר (ח"א סי' קכ"א) שאם הוא חי ואינו רוצה, אף בן הבן אינו ירוש זכותו. וכ' בשם אחד מהרבנים שאמר דזכוה מכח אבוה דאבא.

^๙ כ"כ בסוף בשוח'ת הרמ"א בשם בנו של מוהר"ר העשיל דיש לו דין ירוש, וכ"כ בשוח'ת מנוח שי (הו"ד בשד"ה חזקת המצואה סי' ז' סקס"א) דאיין חילוק בין חתן לבן וטעמו דהירושה הוא מצד היושר והטוב, וכ"כ היד ראייה (או"ח סי' ג') וטעמו דירושה זו hei משומש שישתדל לבנות ערי מבצר ולהשיג מסים כדי שימוש לבן, ואם לא היה ירושה לא יעשה [צ"ע דאי משום האagi בירושה אחר ושמא אין אדם עושה אלא בשביב דורות הסמכים בבחיה עד דין רחמי האב]. וכ"כ במנח"נ (מצואה תצ"ז) דאף דעת אינה ירושת מלכות, אולם בני בתו הזורמים ודאי ירושים. וכ"כ בשוח'ת ברכת רצ"ה (סי' ק"ו) לגבי בן בתו.

^{๑๐} כ"כ בשוח'ת חק"ל (שם סי' כ"ג) עי' שדקה דברי בנו של ר' העשיל וראיותיו, וסבירא לי' שאין החתן ירוש וכן לא בן הבית, וטעמו משומש דמלשון הרמב"ם ממשען כן של' שכ' של' היירושות ירושה הם לבנו וכן בן עד סוף כל הדורות, ממשמע דהוא בן בנו ולא בן במו וכ"ש דחתנו אינו ירוש. עי' בשוח'ת אבן"ז (סי' ש"ב) דסבירא לי' שהחתן ירוש את חמיו, אך כשהחתן אינו ראוי ירוש אותו בנו, וכן יכול לומר מכך אבוה דאם קתינה, דרך באבוה דאבא אמרינן כן.

^{๑๑} (שוח'ת מנוח סי' סי' ב' ועי' ש דקה את הראייה מנדב ואביהו).

^{๑๒} כן משמע מתשובת הר"י אריפול (הו"ד בשוח'ת גינות ורדדים י"ז' כלל ג' סי' ח') שהוגדר לו מפני מוהר"ר חייא שלום שעשה מעשה בczפת הרב הגדול כמוש"ר שלמה אלקבץ, לאחר שהסכים בני קהלו של הר"ם אלישך להושיבו בראש מנגנון הרב עד שיגדל בנו של הרב כמוש"ר אברהם שלם שהוא הקהלה והמתינו לו עד שנעשה בר מצוה, עי' ש. ועוד עי' שוח'ת דבר משה (ח"א סי' א') ששם ידו על מעשה זה, ועי' בסי' ב' שהביא עוד מעשה מאבוי הר"ש אמרילייז ז"ל שכשנת רבו הר"י בן חביב ז"ל היה בנו מוהר"ם בן חביב רק בשנים והוא רוצים בני קהלו למנות אחר תחתיו, ואמר הר"ש אמרילייז אני אדרוש תחתיו עד שיגדל ויירש המינוי.

^{๑๓} כ"כ בשוח'ת חקר לב (או"ח סי' י"ח) וכ"ה בשוח'ת שו"מ (תילאי ח"ג סי' קי"ז) בשם האשל אברהם (סי' נ"ג) דבכה"ג אמרנן הואל ואידחי אידחי וכן עשו מעשה בק"ק בל אשיב. עי' ש.

^{๑๔} שד"ח (מערכת חזקה במצוות סי' ז' אות ס"ג) אריכות גדולה בנדון, ובס"ד כ' דרוב הפסיקים הסכימו כן בלבד התשב"ץ שהוא ייחידי בזה.

^{๑๕} דעת המנה"ג (מצואה שצ"ז) דין ירושה זו כירושת נחלה שניתנת להעברה מחייב בקיין גמור או הנהלה דבנן ברוקה.